

**Zasady uwzględniania
wymiaru miejskiego polityki spójności UE,
w tym realizacja Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych**

Spis treści

1.	<i>Wymiar miejski w ramach polityki spójności UE</i>	3
1.1	Wymiar terytorialny polityki spójności	3
1.2	Wymiar miejski częścią wymiaru terytorialnego	3
1.3	Cele wsparcia obszarów miejskich w ramach polityki spójności UE	4
1.4	Wymiar miejski a cele tematyczne i priorytety inwestycyjne funduszy strukturalnych	5
1.5	Zintegrowane podejście w ramach wymiaru miejskiego	6
1.6	Instrumenty dla obszarów miejskich	8
1.6.1.	Zintegrowane Inwestycje Terytorialne	8
1.6.2.	Innowacyjne działania w zakresie zrównoważonego rozwoju miast	9
1.6.3.	Platforma rozwoju obszarów miejskich	9
1.6.4.	Kontynuacja programu sieciowania miast – Program URBACT III	9
1.6.5.	Instrumenty finansowe dla miast	9
2.	<i>Zintegrowane Inwestycje Terytorialne</i>	10
2.1	Uwarunkowania wynikające z projektów rozporządzeń UE	10
2.2	Cele zastosowania ZIT w Polsce	11
2.3	Zakres tematyczny ZIT	12
2.4	Warunki realizacji ZIT	14
2.4.1	Program działań ZIT	14
2.4.2	Zawiązanie zinstytucjonalizowanej formy partnerstwa	17
2.4.3	Zdolność instytucjonalna	17
2.4.4	Strategia rozwoju obszaru funkcjonalnego miasta	17
2.5	System realizacji ZIT	17
2.5.1	Architektura ZIT w ramach programu operacyjnego	17
2.5.2	Delegacja zadań	19
2.5.3	Tworzenie partnerstwa	20
2.5.4	Wsparcie instytucjonalne jednostek zaangażowanych we wdrażanie ZIT	21
2.6	Ramy finansowe	22
2.6.1	Finansowanie ZIT dla obszarów funkcjonalnych miast wojewódzkich	22
2.6.2	Finansowanie ZIT dla miast regionalnych i subregionalnych	23
2.7	Harmonogram dalszych prac	25

1. Wymiar miejski w ramach polityki spójności UE

1.1 Wymiar terytorialny polityki spójności

Jednym z najważniejszych założeń nowo projektowanej polityki spójności na lata 2014-2020 jest szerokie uwzględnienie w jej ramach wymiaru terytorialnego. Wynika to bezpośrednio z zapisów Traktatu Lizbońskiego, który zrównał wymiar terytorialny z wymiarem gospodarczym i społecznym. Podejście terytorialne, które powinno być jedną z podstawowych zasad programowania na lata 2014-2020, oznacza odejście od postrzegania obszarów przez pryzmat granic administracyjnych na rzecz definiowania ich na podstawie potencjałów i barier rozwoju poszczególnych terytoriów (różnej wielkości). Zintegrowane podejście terytorialne stanowi również jedną z podstawowych zasad strategicznych dokumentów krajowych: *Konceptji Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030 (KPZK)* oraz *Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2010-2020 (KSRR)* a także *Umowy Partnerstwa*, która stanowi podstawę realizacji dla działań wspieranych ze środków Wspólnych Ram Strategicznych (WRS), w tym w szczególności z funduszy strukturalnych w Polsce.

Niniejszy materiał poświęcony jest jednemu z elementów składowych wymiaru terytorialnego polityki spójności UE, tj. obszarom miejskim. Prezentuje on zasady, cele rozwojowe oraz rozwiązania wdrożeniowe związane z efektywnym wsparciem obszarów miejskich, przede wszystkim w ramach realizacji Umowy Partnerstwa. Adresowany jest on do wszystkich instytucji zaangażowanych w proces programowania oraz późniejszej realizacji wsparcia w odniesieniu do obszarów miejskich.

Zapisy sformułowane w niniejszym dokumencie nie są ostateczne i będą zmieniane zależnie od wyników konsultacji wewnątrz kraju oraz ostatecznych przesądzeń dotyczących pakietu legislacyjnego UE, zapisów Umowy Partnerstwa i programów operacyjnych.

1.2 Wymiar miejski częścią wymiaru terytorialnego

Wymiar miejski, stanowiący integralną część wymiaru terytorialnego, w nowym okresie programowania ma zostać znacznie wzmocniony. Jest to związane z charakterystyczną sytuacją obszarów miejskich, będących z jednej strony katalizatorami kreatywności i innowacyjności, stymulującymi procesy rozwojowe, generującymi największy wkład do Produktu Krajowego Brutto (PKB), ale z drugiej strony borykającymi się ze specyficznymi problemami i wyzwaniem. Jednocześnie coraz większego znaczenia nabiera podejście funkcjonalne do rozwoju w tym do obszarów miejskich, zakładające odchodzenie od postrzegania problemów i wyzwań jedynie przez pryzmat granic administracyjnych (np. granic administracyjnych miast).

Wymiar miejski dotyczy wszystkich typów ośrodków miejskich, a więc zgodnie z klasyfikacją zaproponowaną w *KPZK*, ośrodków wojewódzkich, ośrodków regionalnych, ośrodków subregionalnych oraz ośrodków lokalnych. Instrumenty oraz działania podejmowane wobec poszczególnych typów ośrodków, zgodnie z zasadą zintegrowanego podejścia terytorialnego, są różnicowane tak, aby uwzględnić specyficzne ich potrzeby, a także potencjał rozwojowy.

Realizując podejście funkcjonalne do rozwoju w przyszłym okresie programowania wsparcie dla ośrodków miejskich różnej wielkości skierowane będzie z jednej strony do miejskich obszarów funkcjonalnych¹, a z drugiej strony do wyznaczonych obszarów miast np. do dzielnic lub ich

¹Miejski obszar funkcjonalny, zgodnie z *KPZK 2030*, definiowany jest jako układ osadniczy, ciągły przestrzennie, złożony z odrębnych administracyjnie jednostek. Obejmuje zwarty obszar miejski i powiązaną z nim funkcjonalnie strefę zurbanizowaną. Zgodnie z *KPZK 2030* miejskie obszary funkcjonalne tworzone są przez ośrodek centralny (główne miasto – rdzeń) oraz przez otaczającą go, powiązaną z nim funkcjonalnie i przestrzennie strefę zewnętrzną. Odnaczają się one znaczną siłą wewnętrznych powiązań pomiędzy miastem rdzeniowym a jego obszarem funkcjonalnym, wyrażających się przede wszystkim w dojazdach do pracy, intensywnym zagospodarowaniu, dużym przepływem towarów i usług o

zdegradowanych części. Na wsparcie to przygotowane zostaną specjalne instrumenty opisane w dalszej części dokumentu.

Wsparcie dla miast, ich obszarów funkcjonalnych oraz dzielnic miast w nowej perspektywie finansowej udzielane będzie przede wszystkim na dotychczasowych zasadach, w ramach krajowych jak i regionalnych programów operacyjnych. W obecnej perspektywie miasta były głównymi beneficjentami funduszy strukturalnych i sytuacja ta z pewnością nie zmieni się w przyszłym okresie programowania.

Dodatkowo od 2014 r. miasta i ich obszary funkcjonalne będą miały możliwość korzystania z nowych, specjalnie dla nich przygotowanych instrumentów, takich jak Zintegrowane Inwestycje Terytorialne (ZIT), Platforma Rozwoju Obszarów Miejskich czy też Innowacyjne działania na rzecz zrównoważonego rozwoju miejskiego, przygotowywane i zarządzane z poziomu Komisji Europejskiej (KE). Ponadto kontynuowana będzie realizacja instrumentów istniejących już w obecnym okresie programowania: program sieciowania miast URBACT oraz instrumenty finansowe typu JESSICA.

1.3 Cele wsparcia obszarów miejskich w ramach polityki spójności UE

Pomimo coraz silniejszego akcentowania wsparcia dla miast w ramach polityki spójności, Unia Europejska nie prowadzi polityki miejskiej. Jest to związane przede wszystkim z brakiem formalnych kompetencji w tym obszarze. Z tego względu w Polsce zasady, cele oraz kierunki działań służące wsparciu miast w ramach polityki spójności wynikają z:

- o krajowych dokumentów strategicznych: *Koncepcji Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030, Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego: regiony, miasta, obszary miejskie 2010-2020 oraz Założeń Krajowej Polityki Miejskiej,*
- o strategii *Europa 2020,*
- o zapisów projektów rozporządzeń polityki spójności na lata 2014-2020,
- o zapisów Założeń Umowy Partnerstwa (UP).

Zgodnie z zapisami dokumentów krajowych² **strategicznym celem wsparcia obszarów miejskich jest wzmocnienie zdolności miast i obszarów zurbanizowanych do kreowania wzrostu gospodarczego i tworzenia miejsc pracy oraz poprawa jakości życia ich mieszkańców.** Z jednej strony wspierana będzie konkurencyjność miast, będących głównymi ośrodkami wzrostu gospodarczego, a z drugiej rozwiązywane będą problemy, z którymi borykają się ośrodki miejskie.

Na podstawie tak zdefiniowanego celu strategicznego w *Założeniach Krajowej Polityki Miejskiej* wyznaczone zostały konkretne cele, dedykowane obszarom miejskim. Do celów tych należą:

- I. Poprawa konkurencyjności i zdolności głównych ośrodków miejskich do kreowania rozwoju, wzrostu i zatrudnienia.
- II. Wspomaganie rozwoju subregionalnych i lokalnych ośrodków miejskich poprzez wzmocnienie ich funkcji oraz przeciwdziałanie ich upadkowi ekonomicznemu.
- III. Odbudowa zdolności miast do rozwoju poprzez rewitalizację zdegradowanych społecznie, ekonomicznie i fizycznie obszarów miejskich.
- IV. Przeciwdziałanie negatywnym zjawiskom niekontrolowanej suburbanizacji.
- V. Poprawa efektywności zarządzania rozwojem w funkcjonalnych obszarach miejskich (szczególnie największych miast).

zróżnicowanym charakterze, wzajemnym powiązaniem rynku pracy i mieszkaniowego, infrastruktury technicznej oraz struktur przyrodniczych.

² Por. projekt *Założeń Krajowej Polityki Miejskiej* z 20 lipca 2012 r., *Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020, Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030.*

Polityka spójności będzie przyczyniać się do realizacji ww. celów, w szczególności tych dotyczących rozwoju społeczno-gospodarczego ośrodków miejskich – a więc celów pierwszego, drugiego i trzeciego. W mniejszym stopniu polityka spójności będzie miała wpływ na realizację celu czwartego i piątego, których realizacja wymaga przede wszystkim wprowadzenia instrumentów prawnych. Niemniej jednak niektóre z projektowanych rozwiązań (w tym Zintegrowane Inwestycje Terytorialne) będą miały wpływ na poprawę efektywności zarządzania rozwojem na obszarach funkcjonalnych miast.

Wymiar miejski przewidywanego wsparcia z funduszy WRS w Polsce został zaakcentowany w *Założeniach Umowy Partnerstwa*³, które określają w rozdziale III. *Terytorialny wymiar prowadzonej interwencji*. W związku z tym, że obok działań horyzontalnych część działań, wspieranych funduszami WRS, będzie przeznaczona na podejmowanie dodatkowych działań specjalnych o charakterze zintegrowanym w kilku zidentyfikowanych obszarach geograficznych, rozdział ten opisuje przewidywaną koncentrację działań funduszy WRS w wymiarze przestrzennym, która będzie następowała w pięciu wyodrębnionych obszarach strategicznej interwencji państwa (OSI). Dwa z nich odnoszą się bezpośrednio do miast: tj. do (1) miast wojewódzkich i ich obszarów funkcjonalnych; (2) miast i dzielnic miast wymagających rewitalizacji.

Przedstawione powyżej cele są spójne z założeniami Komisji Europejskiej, dotyczącymi rozwoju obszarów miejskich, zgodnie z którymi **rozwój miejski powinien być: zintegrowany** (spójna wizja rozwoju obszaru miejskiego, uwzględnienie różnych aspektów rozwoju i potrzeb lokalnych, poprawa jakości życia mieszkańców), **niwelujący nierówności społeczne** (zmniejszający polaryzację i podział społeczny na obszarach miejskich, przeciwdziałanie degradacji niektórych dzielnic) i **z udziałem społeczności lokalnej**.

1.4 Wymiar miejski a cele tematyczne i priorytety inwestycyjne funduszy strukturalnych

Działania służące wspieraniu rozwoju obszarów miejskich będą musiały wpisywać się w określone w rozporządzeniach dla funduszy WRS cele tematyczne oraz priorytety inwestycyjne. Zgodnie z projektami rozporządzeń wsparcie miast będzie możliwe przy wykorzystaniu szerokiego katalogu celów tematycznych i priorytetów inwestycyjnych. Jednak spośród wszystkich priorytetów inwestycyjnych można wyodrębnić takie, które w sposób bezpośredni dedykowane są wsparciu obszarów miejskich. Świadczy to o woli wzmocnienia wymiaru miejskiego polityki spójności przez KE. W projektach rozporządzeń aż w czterech celach tematycznych znalazły się priorytety inwestycyjne bezpośrednio przeznaczone dla obszarów miejskich.

W ramach Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR) znalazły się następujące priorytety inwestycyjne dedykowane specjalnie dla rozwoju obszarów miejskich:

(4)(e) promowanie strategii niskoemisyjnych dla różnego typu obszarów w szczególności dla obszarów miejskich, włączając promocję zrównoważonej mobilności miejskiej oraz podejmowanie odpowiednich działań przeciwdziałania i dostosowania do zmian klimatu;

(6)(e) działania mające na celu poprawę stanu środowiska miejskiego, (...) rekultywację terenów przemysłowych i redukcję zanieczyszczeń powietrza;

(9)(b) wsparcie rewitalizacji infrastrukturalnej, gospodarczej i społecznej ubogich społeczności i obszarów miejskich i wiejskich;

³ *Założenia Umowy Partnerstwa 2014-2020* stanowią podstawę dyskusji na temat zakresu wsparcia działań rozwojowych kraju środkami unijnymi (wraz z współfinansowaniem krajowym) z funduszy WRS i są jednym z etapów przygotowania „Umowy Partnerstwa” (dokumentu przygotowanego przez państwo członkowskie do negocjacji z Komisją Europejską. UP określa strategię, priorytety i warunki efektywnego i skutecznego korzystania przez państwo członkowskie z funduszy objętych zakresem wspólnych ram strategicznych w celu realizacji unijnej strategii na rzecz inteligentnego, trwałego wzrostu gospodarczego sprzyjającego włączeniu społecznemu).

W ramach Funduszu Spójności (FS) znalazły się następujące priorytety inwestycyjne dedykowane specjalnie dla rozwoju miast:

(4)(v) promowanie strategii niskoemisyjnych dla różnego typu obszarów, w szczególności dla obszarów miejskich, włączając promocję zrównoważonej mobilności miejskiej oraz podejmowanie odpowiednich działań przeciwdziałania i dostosowania do zmian klimatu;

(6)(iv) działania mające na celu poprawę stanu środowiska miejskiego, (...) rekultywację terenów przemysłowych i redukcję zanieczyszczeń powietrza;

(7)(ii) rozwój przyjaznych dla środowiska i niskoemisyjnych systemów transportu miejskiego oraz promowanie mobilności miejskiej zgodnie z zasadami zrównoważonego rozwoju, włączając transport rzeczny, morski, porty i połączenia multimodalne.

W ramach Europejskiego Funduszu Społecznego (EFS) nie wyodrębniono priorytetów inwestycyjnych, specjalnie dedykowanych rozwojowi obszarów miejskich. Jednak priorytety inwestycyjne, które znalazły się w rozporządzeniu o EFS będą przyczyniać się do rozwoju obszarów miejskich, poprzez realizację komplementarnej interwencji w stosunku do EFRR oraz FS.

W projektowaniu konkretnych rozwiązań dużą rolę odegrają państwa członkowskie. Rozporządzenia przedstawiają szeroki wachlarz możliwości, który może zostać wykorzystany w zależności od konkretnych potrzeb. Niezwykle istotne będzie uwzględnienie wymiaru miejskiego w procesie przygotowywania programów operacyjnych na lata 2014-2020. Państwa członkowskie będą mogły zdecydować jakie typy obszarów miejskich powinny uzyskać wsparcie, określić zakres interwencji oraz wskazać rozwiązania, które będą wdrażane. Interwencja w ramach programów operacyjnych na rzecz rozwoju obszarów miejskich może być realizowana poprzez oddzielne osie priorytetowe lub dedykowane działania.

Ważną rolę w procesie programowania powinny odegrać również partnerzy z poziomu obszarów miejskich, którzy najlepiej wiedzą, jakie cele chcą realizować za pośrednictwem środków polityki spójności. Najlepsze efekty osiągną te obszary miejskie, które zapewnią aktywny udział partnerów gospodarczych, społecznych czy społeczeństwa obywatelskiego.

Należy dodać, że w założeniach KE działania realizowane na obszarach miejskich powinny być realizowane w sposób zintegrowany co najmniej z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego jak i z Funduszu Spójności.

1.5 Zintegrowane podejście w ramach wymiaru miejskiego

Jednym z najważniejszych elementów zwiększających efektywność polityk o wymiarze terytorialnym jest zintegrowane podejście terytorialne, które polega na integracji działań publicznych tak, aby służyły osiągnięciu celów określonych dla wybranych obszarów. Podejście to sprzyja lepszemu uwzględnieniu terytorialnie zróżnicowanych uwarunkowań rozwojowych (potencjałów i problemów) w realizacji zintegrowanej, skoncentrowanej geograficznie i tematycznie interwencji publicznej.

Uwzględnienie zasady zintegrowanego podejścia terytorialnego w realizacji działań dofinansowanych z polityki spójności, które wspierają cele w odniesieniu do obszarów miejskich wymaga koordynacji różnych podmiotów, zaangażowanych w programowanie, zarządzanie i wdrażanie programów operacyjnych, jak i realizację projektów (od poziomu krajowego, po regionalny i poziom funkcjonalnych obszarów miejskich).

Polityka spójności może odegrać rolę ważnego czynnika stopniowo wprowadzającego i upowszechniającego stosowanie tej zasady na polu polityk krajowych, tak jak wcześniej wprowadzała monitorowanie, kulturę ewaluacji czy zarządzanie projektowe do codziennej praktyki instytucji odpowiedzialnych za programowanie i realizację działań wspieranych instrumentami UE w ramach poprzednich perspektyw finansowych.

Uwzględnienie wymiaru miejskiego zgodnie z zasadą zintegrowanego podejścia terytorialnego następuje przez **uwypuklenie wymiaru miejskiego polityki spójności na poziomie dokumentów strategicznych i operacyjnych**. Odbywa się to poprzez uwzględnienie obszarów miejskich w ramach przygotowywania/aktualizacji strategicznych dokumentów krajowych (m.in. SRK, KSRR, KPZK) i regionalnych (m.in. Strategie Rozwoju Województw, Plany Zagospodarowania Przestrzennego Województw). Następnie, polega to na przełożeniu wynikającego z tych strategii wsparcia dla obszarów miejskich, tj. dla wybranych OSI, na poziom dokumentów operacyjnych i implementacyjnych (krajowe, ponadregionalne i regionalne programy operacyjne oraz inne dokumenty precyzujące sposób ich wdrażania np. plany działań, programy działań).

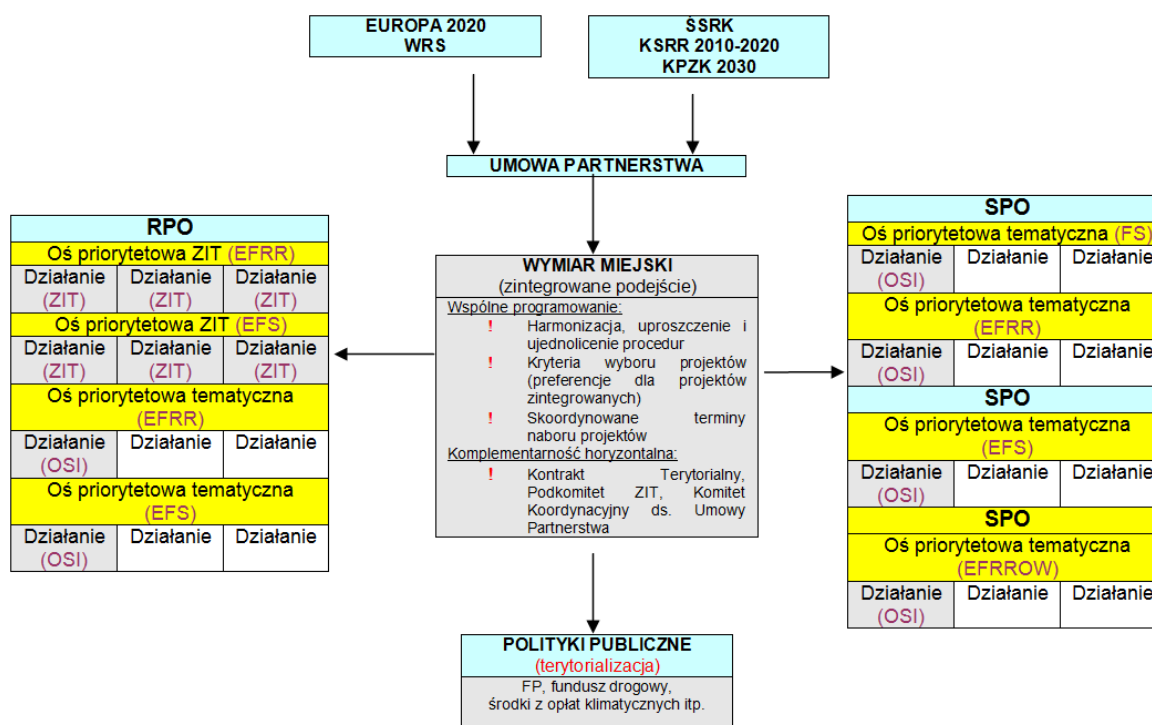
Uwypuklenie wsparcia dla obszarów miejskich w programach operacyjnych może odbywać się różnymi sposobami, np.:

1. **Zdiagnozowanie i określenie celów w odniesieniu do różnego typu obszarów miejskich**, uwzględniające zarówno ich potencjały, jak i bariery rozwojowe.
2. **Terytorialne osie priorytetowe (bądź działania w ramach poszczególnych celów tematycznych) poświęcone obszarom miejskim** (uwzględniające wsparcie do poszczególnych OSI), co wymaga umożliwienia realizacji różnego typu działań wpisujących się w kilka celów tematycznych i wspieranych różnymi funduszami (np. EFRR i EFS).
3. **Zapewnienie komplementarności i synergii pomiędzy zaprogramowanymi działaniami ukierunkowanymi na wsparcie obszarów miejskich** i finansowanymi z różnych polityk (np. PS, WPR) i funduszy (EFS, EFRR, FS, EFRROW) poprzez rozwiązania wdrożeniowe. Komplementarność powinna dotyczyć także różnych narzędzi tak, aby niezależnie od zastosowanego narzędzia (np. ZIT, instrumenty finansowe, tradycyjny system wdrażania) działania / projekty były ze sobą komplementarne i w sposób zintegrowany wspierały obszary miejskie. Brane powinny być także pod uwagę działania realizowane za pośrednictwem narzędzi służących wsparciu miast, zarządzanych na poziomie KE takich jak np. Innowacyjne działania nakierowane na rzecz zrównoważonego rozwoju miejskiego, czy tzw. programu sieciowania miast URBACT. Komplementarność i synergia powinna dotyczyć wszystkich typów projektów zarówno „twardych” finansowanych z EFRR oraz FS, jak i „miękkich” finansowanych z EFS. Silna koordynacja powinna dotyczyć również relacji między polityką spójności a Wspólną Polityką Rolną oraz Wspólną Polityką Morską i Rybacką. Dodatkowo mechanizmy koordynacji (np. kontrakt terytorialny) powinny dotyczyć również innych polityk publicznych finansowanych wyłącznie ze środków krajowych takich jak np. FP, fundusz drogowy, środki z opłat klimatycznych. Dążenie do zapewnienia komplementarności i synergii pomiędzy zaprogramowanymi działaniami ukierunkowanymi na wsparcie obszarów miejskich może odbywać się poprzez:
 - o wspólne programowanie zakładające np.:
 - większą **harmonizację, uproszczenie i ujednolicenie procedur** dotyczących wdrażania różnych funduszy unijnych (w szczególności procedur finansowych, kosztów kwalifikowanych),
 - **wskazanie** w dokumentach operacyjnych **projektów, typów projektów**, oraz przypisanie im powiązanych projektów, typów działań finansowanych z innych programów, funduszy,
 - stworzenie mechanizmów zapewniających zintegrowany wybór projektów, **tzn. jednoczesny wybór kilku powiązanych ze sobą projektów** z kilku działań lub priorytetów (tzw. projektów zintegrowanych). Wymaga to odpowiedniego **skoordynowania w zakresie terminów ogłaszania naborów** w ramach wszystkich trybów wyboru projektów (np. jednoczesne konkursy z różnych osi). Projekty

składające się na projekt zintegrowany byłyby zatem wybierane w sposób skoordynowany lecz na etapie rozliczeń traktowane jako niezależne projekty,

- zapewnienie, aby na etapie tworzenia **kryteriów wyboru projektów** stosowane były **preferencje dla projektów (realizowanych przez podmioty publiczne), które będą komplementarne** z innymi projektami. Należy w taki sposób konstruować szczegółowe kryteria formalne i merytoryczne wyboru projektów, aby premiowały komplementarne projekty **realizujące wspólną strategię rozwojową** np. Program działań ZIT, lokalne plany rewitalizacji itp.,
- zapewnienie koordynacji horyzontalnej poprzez realizację kontraktu terytorialnego oraz prace Podkomitetu ZIT, powołanego w ramach Komitetu koordynacyjnego Umowy partnerstwa.

Schemat 1 Zintegrowane podejście w ramach wymiaru miejskiego

1.6 Instrumenty dla obszarów miejskich

Jak wspomniano na wstępie dodatkowym elementem wsparcia dla miast w ramach polityki spójności UE będą specjalne instrumenty przygotowane z myślą o rozwoju miast – Zintegrowane Inwestycje Terytorialne, platforma rozwoju obszarów miejskich, innowacyjne działania w zakresie zrównoważonego rozwoju miast, Program URBACT III oraz instrumenty finansowe typu JESSICA.

1.6.1. Zintegrowane Inwestycje Terytorialne

Najważniejszym nowym rozwiązaniem dla obszarów zurbanizowanych są Zintegrowane Inwestycje Terytorialne. ZIT są nowym instrumentem rozwoju terytorialnego, przyczyniającym się do realizacji zintegrowanych strategii rozwoju miejskiego (lub też innych strategii terytorialnych). Za pomocą tego instrumentu partnerstwa reprezentujące miasta i ich obszary funkcjonalne mogą realizować zintegrowane projekty, łączące działania finansowane z EFRR i EFS.

Celem realizacji ZIT w Polsce jest zwiększenie zaangażowania miast i obszarów zurbanizowanych lub innych terytoriów w zarządzaniu środkami strukturalnymi UE oraz zastosowanie podejścia zintegrowanego na rzecz zapewniania komplementarności.

Opis sposobu wykorzystania ZIT w Polsce znajduje się w rozdziale [2. Zintegrowane Inwestycje Terytorialne](#).

1.6.2. Innowacyjne działania w zakresie zrównoważonego rozwoju miast

Dodatkowym narzędziem wspierającym rozwój miast będą tzw. innowacyjne działania w zakresie zrównoważonego rozwoju miast. Działania będą podejmowane z inicjatywy Komisji Europejskiej. Wsparcie będzie skierowane na realizację innowacyjnych projektów studialnych i pilotażowych w miastach. Celem narzędzia będzie testowanie lub identyfikacja nowych rozwiązań w zakresie zrównoważonego rozwoju miejskiego o znaczeniu unijnym. Ich zakres może obejmować wszystkie cele tematyczne i priorytety inwestycyjne. Na działania innowacyjne zarezerwowane zostanie 0,2 % alokacji EFRR.

1.6.3. Platforma rozwoju obszarów miejskich

Komisja chcąc zwiększyć swoje zaangażowanie we wdrażanie polityki spójności oraz zmniejszyć dystans do beneficjentów, w tym szczególnie do miast, zaproponowała stworzenie platformy rozwoju obszarów miejskich. W ramach platformy miasta będą miały możliwość wymiany doświadczeń w obszarze realizacji polityki spójności. Z założenia platforma nie ma być źródłem dodatkowego finansowania lecz mechanizmem ukazującym wkład wnoszony przez poszczególne miasta w realizację strategii „Europa 2020” za pomocą polityki spójności. Platforma ma również ułatwiać realizację zintegrowanych strategii rozwoju miejskiego, przyczynić się do poprawy zdolności administracyjnych władz miejskich oraz sprzyjać lepszemu wykorzystaniu rezultatów (tzw. *capacity building*).

Zgodnie z nowymi zapisami rozporządzeń uwzględniającymi tzw. kompromis cypryjski platforma ma sieciować miasta, wdrażające zrównoważone strategie miejskie (zgodnie z art. 7 Rozporządzenia EFRR) oraz działania innowacyjne w obszarze zrównoważonego rozwoju miast (zgodnie z art. 8 Rozporządzenia EFRR). Ponadto sieciowanie miast w zakresie platformy miejskiej powinno być komplementarne z działaniami w ramach programu URBACT III.

1.6.4. Kontynuacja programu sieciowania miast – Program URBACT III

W przyszłym okresie programowania kontynuowany będzie europejski program wymiany wiedzy i doświadczeń miast. Program URBACT promuje zrównoważony rozwój miejski i umożliwia miastom wspólne poszukiwanie rozwiązań będących odpowiedzią na pojawiające się w nich największe wyzwania.

Program URBACT realizowany będzie w ramach Art. 2(3(b)) projektu Rozporządzenia dot. Europejskiej Współpracy Terytorialnej zgodnie z którym „EFRR wspiera współpracę międzyregionalną w celu wzmocnienia efektywności polityki spójności poprzez wspieranie: wymiany doświadczeń dotyczących identyfikacji, przenoszenia i rozpowszechniania dobrych praktyk w zakresie zrównoważonego rozwoju obszarów miejskich i wiejskich;”

Komisja przedstawiła pierwsze propozycje poprawy kolejnej edycji programu URBACT. Według zaleceń KE program URBACT III powinien m.in.: lepiej odzwierciedlać potrzeby miast nowych krajów członkowskich UE, umożliwiać wsparcie miast wdrażających Zintegrowane Inwestycje Terytorialne, pomagać w przygotowaniu projektów, które mogłyby być na dalszym etapie finansowane w ramach PS.

1.6.5. Instrumenty finansowe dla miast

Komisja Europejska zachęca państwa członkowskie UE do jak najszerszego wykorzystania w perspektywie 2014-2020 instrumentów finansowych. W propozycjach aktów prawnych na lata 2014-2020 kładzie się nacisk na możliwie jak najszersze wykorzystywanie instrumentów zwrotnych do realizacji celów tematycznych oraz priorytetów programowych (art. 32-40 rozporządzenia ogólnego).

Również zgodnie z zapisami *KSRR* rola finansowania inwestycji za pomocą ww. instrumentów będzie wzrastać. Obecnie trwają prace nad przygotowaniem zasad stosowania instrumentów finansowych w perspektywie 2014-2020. Niezwykle cenne w tym zakresie będą doświadczenia pochodzące z realizowanych inwestycji miejskich, finansowanych w ramach instrumentów takich jak Inicjatywa JESSICA.

Instrumenty finansowe dla rozwoju miast będą mogły być realizowane w ramach regionalnych programów operacyjnych. Ponadto w obszarach funkcjonalnych miast wojewódzkich, w których realizowane będą ZIT, instrumenty finansowe mogą być jednym z mechanizmów wsparcia.

2. Zintegrowane Inwestycje Terytorialne

Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, zgodnie z zapisami Założeń Umowy Partnerstwa, proponuje wykorzystanie Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych w nowej perspektywie finansowej UE. **Sformułowane w niniejszym dokumencie propozycje nie są ostateczne i będą zmieniane** zależnie od wyników konsultacji wewnątrz kraju oraz ostatecznych przesądzeń dotyczących pakietu legislacyjnego UE, zapisów Umowy Partnerstwa i programów operacyjnych.

2.1 Uwarunkowania wynikające z projektów rozporządzeń UE

Zgodnie z propozycją Komisji Europejskiej⁴ **ZIT** są nowym instrumentem rozwoju terytorialnego, przyczyniającym się **do realizacji zintegrowanej strategii rozwoju miejskiego lub też innych strategii terytorialnych**, pod warunkiem, że wymaga to wykorzystania wsparcia z polityki spójności pochodzącego z **więcej niż 1 osi priorytetowej, 1 lub więcej programów operacyjnych**.

W wyniku negocjacji pakietu legislacyjnego zaproponowanego przez KE, podczas prezydencji cypryjskiej ZIT przestaje być instrumentem obligatoryjnym dla państw członkowskich UE. Obecne zapisy mówią jedynie o możliwości wykorzystania ZIT jako instrumentu realizującego strategię rozwoju miejskiego lub inną strategię terytorialną. Szczegółowe zmiany polegają na:

- Obowiązku wskazania w Umowie partnerstwa zasad wyboru obszarów miejskich, w których realizowane będą zintegrowane działania na rzecz zrównoważonego rozwoju miejskiego (rezygnacja z wymogu wskazywania konkretnych miast, w których realizowane będą ZIT).
- Przeznaczeniu co najmniej 5% alokacji krajowej EFRR na wspieranie zintegrowanych działań na rzecz zrównoważonego rozwoju miejskiego wykorzystując dedykowany program operacyjny, wydzieloną oś lub osie priorytetowe lub ZIT (propozycja KE wskazywała w tym celu obligatoryjne zastosowanie ZIT).
- Zapewnieniu przynajmniej udziału władz miejskich lub jednostek je reprezentujących (dalej władze miejskie) w wyborze operacji w przypadku realizacji zintegrowanych działań na rzecz zrównoważonego rozwoju miejskiego wykorzystujących min. 5% alokacji krajowej EFRR. O szczegółowych ustaleniach w tej sprawie decydują instytucje zarządzające w konsultacji z władzami miejskimi.
- Wprowadzeniu wymogu formalnego zapisu (w postaci pisemnej) dot. zakresu zarządzania oraz delegacji działań instytucji zarządzającej w przypadku powierzenia władzom miejskim zarządzania realizacją zintegrowanych działań na rzecz zrównoważonego rozwoju miejskiego.
- Wprowadzeniu możliwości wykorzystania uzupełniająco środków pochodzących z EFFROW oraz EFMR na potrzeby realizacji ZIT .

⁴ Projekt pakietu legislacyjnego dla funduszy WRS na lata 2014-2020 z dnia 6 października 2011 r. (negocjacje pakietu legislacyjnego nie zostały jeszcze zakończone, na ostateczny kształt ZIT wpływ będą miały końcowe zapisy wersji pakietu legislacyjnego).

2.2 Cele zastosowania ZIT w Polsce

Nowe narzędzie wspierające rozwój terytorialny zaproponowane przez KE ma z założenia przyczynić się do zwiększenia efektywności realizacji polityki spójności. Celem realizacji Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych jest:

- o **sprzysianie rozwoju współpracy i integracji** na obszarach funkcjonalnych największych polskich miast, przede wszystkim tam gdzie skala problemów związanych z brakiem współpracy i komplementarności działań różnych jednostek administracyjnych jest największa;
- o **realizacja zintegrowanych projektów** odpowiadających w sposób kompleksowy na potrzeby i problemy miast i ich obszarów funkcjonalnych;
- o **zwiększanie udziału miast** i ich obszarów funkcjonalnych **w zarządzaniu** programami operacyjnymi.

Biorąc pod uwagę cele polityki rozwoju ukierunkowanej terytorialnie sformułowane w KSRR 2020 i KPZK 2030 wobec miast **proponuje się aby ZIT były realizowane:**

- **na terenie obszarów funkcjonalnych miast wojewódzkich**⁵ (16 ZIT, po jednym na województwo)⁶. Miasta te wraz z obszarami funkcjonalnymi stanowią jeden z kluczowych OSI.
- **na obszarach funkcjonalnych innych miast o charakterze regionalnym i subregionalnym** oraz innych obszarów wymagających zintegrowanego podejścia i potrzebujących zachęt do współpracy. **Realizacja ZIT** w tych miastach będzie **zależała od woli samorządów wojewódzkich** na zwiększenie udziału obszarów miejskich w podejmowaniu decyzji dotyczących projektów w wybranych osiach priorytetowych czy działaniach RPO.

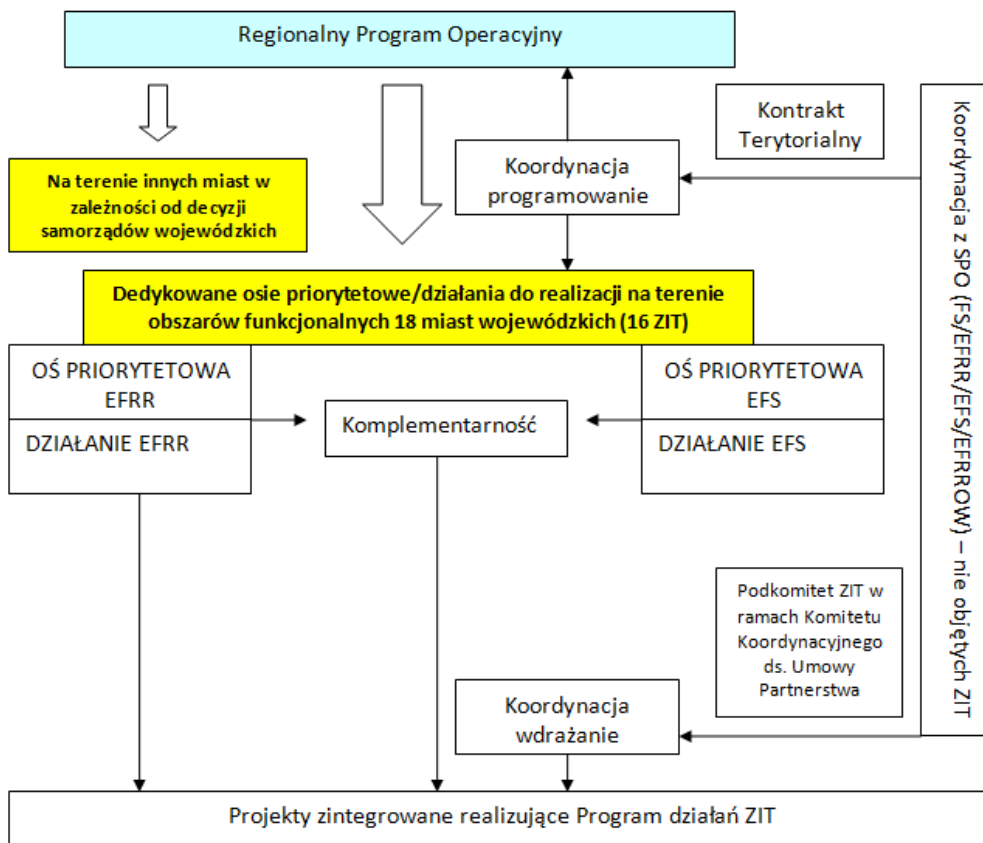
Na realizację **ZIT** na terenie **obszarów funkcjonalnych miast wojewódzkich w RPO** zakłada się wydzielenie środków finansowych w wysokości co najmniej **5% funduszy strukturalnych (EFRR, EFS)** z tzw. *rezerwy programowej* (patrz [rozdział 2.6 Ramy finansowe](#)). Środki te będą dzielone pomiędzy RPO według algorytmu, który uwzględni będzie w szczególności kryteria wskazujące na ilość osób zamieszkujących miejski obszar funkcjonalny.

W przypadku chęci zwiększenia **udziału miast regionalnych i sub-regionalnych** w zarządzaniu RPO poprzez powierzenie im wybranych działań zarządczych (minimum wybór projektów) realizacja ZIT może zostać powierzona poszczególnym władzom miejskim bądź też związkom reprezentującym jednostki samorządu terytorialnego i obejmującym zakres działania zgodnym z zakresem działania ZIT. **Środki** na finansowanie ZIT w przypadku **miast regionalnych i subregionalnych** pochodzić będą z **alokacji poszczególnych RPO** oraz jeżeli to wyniknie z negocjacji kontraktu terytorialnego z pozostałej alokacji **rezerwy programowej przeznaczonej na wsparcie OSI** (patrz [rozdział 2.6 Ramy finansowe](#)).

⁵ Obszary funkcjonalne miast składają się z różnych jednostek administracyjnych, za które odpowiadają poszczególne samorządy lokalne, czyli gminy (w przypadku miast wojewódzkich są to miasta na prawach powiatu – rdzenie obszarów funkcjonalnych, jak i małe gminy podmiejskie, leżące w jego strefie oddziaływania). Obszar funkcjonalny miasta będzie wyznaczony przez Samorząd Województwa na podstawie kryteriów opracowywanych obecnie przez MRR. Istotą zastosowania ZIT jest wsparcie projektów ważnych z punktu widzenia rozwoju ośrodków miejskich, mających znaczenie dla całego obszaru funkcjonalnego.

⁶ W przypadku województw z dwoma miastami wojewódzkimi (Zielona Góra i Gorzów Wielkopolski; Bydgoszcz i Toruń) będzie realizowany jeden ZIT dla obu miast i gmin wchodzących w skład ich obszarów funkcjonalnych.

Schemat 2 Zasady funkcjonowania ZIT

2.3 Zakres tematyczny ZIT

Obecne doświadczenie w zakresie realizacji polityki spójności uwidoczniły potrzebę realizacji projektów zintegrowanych nie tylko obszarowo, ale także tematycznie, a nade wszystko zintegrowanych na poziomie działań także finansowanych w ramach różnych funduszy. W tym kontekście istotna jest realizacja projektów integrujących działania twarde i miękkie, finansowane zarówno z EFRR, jak i EFS. Dlatego projekty realizowane w ramach ZIT powinny być ze sobą zintegrowane.

Zintegrowany charakter projektów realizowanych w ramach ZIT powinien być głównym kryterium decydującym o jego realizacji w tej formule. Biorąc pod uwagę skalę zaangażowanych środków w realizację ZIT, co do zasady zakłada się, że w ramach ZIT realizowane będą wiązki małych projektów lub zintegrowane projekty realizowane na obszarze całego obszaru ZIT. Tak więc w ramach ZIT możliwa jest realizacja dwóch podejść:

- **realizacja wiązki małych projektów** – dotyczy to obszarów, w których dane zadania można wykonywać w oparciu o szereg niewielkich przedsięwzięć, nierzadko angażując organizacje pozarządowe (np. zadania w zakresie integracji społecznej),
- **realizacja podejścia zintegrowanego** - w tym rozwiązanie zakładające jeden kompleksowy projekt realizowany na obszarze całego ZIT (względnie ograniczonej liczby znaczących projektów), podejście to polega na wspólnym oferowaniu usług przez jednostki samorządu terytorialnego (np. w zakresie gospodarki odpadami, gdy obszar ZIT jest obsługiwany przez jedną RIPOK).

Generalnie, duże i pojedyncze projekty jednostkowe powinny być nadal realizowane w ramach dotychczasowego systemu realizacyjnego tzn. poza systemem ZIT (wybierane na poziomie krajowym bądź regionalnym), przy zapewnianiu pełnej koordynacji pomiędzy ich realizacją a realizacją działań objętych ZIT. Koordynacja będzie zapewniona przez Podkomitet ZIT w ramach Komitetu Koordynacyjnego ds. Umowy Partnerstwa.

Wsparcie w ramach ZIT z wykorzystaniem środków WRS w ramach RPO w zakresie celów tematycznych skoncentrowane będzie na niżej określonych kierunkach interwencji:

- **Rozwój zrównoważonego, sprawnego transportu łączącego miasto i jego obszar funkcjonalny** – realizacja przyjaznych środowisku i niskoemisyjnych strategii organizacji transportu publicznego wspólnych dla całego obszaru funkcjonalnego (realizacja projektów dot. np. wprowadzenia zintegrowanych kart miejskich, udogodnienia dla podróży multimodalnych i mobilności pracowników (m.in. budowa systemu „parkuj i jedź”, centra przesiadkowe, parkingi rowerowe), realizacja innowacyjnych transportowych systemów informacji i zarządzania ruchem, ograniczenie i uspokajanie ruchu samochodowego w centrach miast, budowa ścieżek rowerowych dla celów komunikacyjnych (dojazd do pracy), rozwój infrastruktury promującej transport ekologiczny) (cele tematyczne nr 4 i 7).
- **Przywracanie funkcji społeczno-gospodarczych zdegradowanych obszarów miejskiego obszaru funkcjonalnego** – realizacja wspólnego dla całego obszaru funkcjonalnego planu rewitalizacji. Działania rewitalizacyjne powinny być realizowane w sposób zintegrowany, uwzględniając aspekty infrastrukturalne, gospodarcze, społeczne i środowiskowe. Realizowane projekty powinny łączyć działania związane z przebudową lub adaptacją budynków (rewitalizacja fizyczna), rekultywacją terenów przemysłowych i z działaniami związanymi z aktywizacją społeczno-zawodową osób wykluczonych i zagrożonych wykluczeniem (np. rodzin osób pozostających długo bez pracy, rodzin wielodzietnych, osób niepełnosprawnych, środowisk dziecięcych i młodzieżowych, kobiet na rynku pracy). Zakres działań o charakterze miękkim i zastosowanych instrumentów powinien wynikać w sposób bezpośredni z realizacji planu rewitalizacji i prowadzić do rozwiązania problemów społecznych ściśle powiązanych z procesem rewitalizacji fizycznej (cele tematyczne nr 6, 8, 9, 10).
- **Poprawa stanu środowiska przyrodniczego na obszarze funkcjonalnym miasta** – działania m.in. w zakresie gospodarki odpadami (np. przedsięwzięcia związane z usuwaniem azbestu) oraz oczyszczania ścieków (w szczególności w zakresie podwyższonego usuwania biogenów), ochrona różnorodności biologicznej i istniejących zielonych miejsc publicznych na obszarach miejskich (np. tworzenie i konserwowanie istniejących zielonych „płuc miast”) (cel tematyczny nr 6).
- **Wspieranie efektywności energetycznej** – związane z działaniami na rzecz energooszczędności w budynkach publicznych i w sektorze mieszkaniowym (w tym termomodernizacja budynków, nowoczesne rozwiązania w dziedzinie energetyki, wykorzystanie odnawialnych źródeł energii), w odniesieniu do infrastruktury publicznej (np. energooszczędne oświetlenie uliczne) oraz wdrażanie pilotażowych projektów dotyczących inteligentnych systemów przesyłu i dystrybucji energii elektrycznej (cel tematyczny nr 4).
- **Wzmacnianie rozwoju funkcji symbolicznych budujących międzynarodowy charakter i ponadregionalną rangę miejskiego obszaru funkcjonalnego oraz poprawa dostępu i jakości usług publicznych w całym obszarze funkcjonalnym.** Projekty powinny wykorzystywać wspólne cechy / potencjał obszaru funkcjonalnego (np. wspólne dziedzictwo kulturowe) i przyczyniać się do umocnienia jego charakteru oraz do dostosowania i rozszerzenia oferty usług w całej przestrzeni funkcjonalnej miasta, które przyczyniają się do usprawnienia jakości życia mieszkańców i przyjezdnych (np. promocja produktu turystycznego wspólnego dla całego obszaru funkcjonalnego, poprawa systemu informacji dla cudzoziemców, poprawa jakości sanitariatów publicznych, usprawnienia dla osób niepełnosprawnych, bezpłatny dostęp do Internetu. Dostosowanie oferty usług powinno w szczególności dotyczyć poprawy dostępu do podstawowych usług na osiedlach mieszkaniowych zw. m.in. z edukacją, ogólnodostępną

przestrzenią publiczną (parkingi, przestrzeń handlowa, podstawowa zieleń miejska) czy bezpieczeństwem publicznym (cele tematyczne nr 2, 6, 8, 9).

Ostateczne ustalenia w zakresie doboru celów tematycznych i priorytetów inwestycyjnych do realizacji ZIT **będą przesądzone na etapie negocjacji kontraktu terytorialnego oraz ustalania zawartości programów operacyjnych**, tak, aby zapewnić w największym stopniu dostosowanie interwencji do potrzeb poszczególnych funkcjonalnych ośrodków miejskich i do wyborów strategicznych w zakresie kryteriów i zasad wsparcia tych ośrodków podejmowanych przez poszczególne instytucje zarządzające programami operacyjnymi uczestniczącymi w ZIT. Związki ZIT powinny zostać włączone w proces programowania RPO, w szczególności mieć wpływ na zapisy dotyczące priorytetów/działań realizowanych w ramach ZIT.

2.4 Warunki realizacji ZIT

Aby otrzymać fundusze na realizację ZIT zarówno na obszarach funkcjonalnych miast wojewódzkich, jak i miast regionalnych lub subregionalnych wymagane jest spełnienie określonych warunków, do których należą:

Warunki obligatoryjne

- Przygotowanie *Programu działań ZIT*;
- Zawiązanie zinstytucjonalizowanej formy partnerstwa (powołanie Związku ZIT⁷);
- Posiadanie odpowiedniej zdolności instytucjonalnej;
- Podpisanie porozumienia do realizacji ZIT w województwie pomiędzy Związkiem ZIT, a IZ.

Warunki fakultatywne:

- Przygotowanie strategii rozwoju obszaru funkcjonalnego miasta.

2.4.1 Program działań ZIT

Program działań ZIT będzie **podstawą dla udzielenia wsparcia** z działań/priorytetów realizowanych w formule ZIT w ramach RPO. Stanowił on będzie również podstawę do zaangażowania Związku ZIT w proces zarządzania RPO. Program działań ZIT tworzony zgodnie z zasadą partnerstwa stymulował będzie współpracę wszystkich podmiotów w celu realizacji uzgodnionej wizji rozwojowej na terenie całego miejskiego obszaru funkcjonalnego. Takie podejście **pozwoli na kompleksową interwencję wymagającą całościowego podejścia do obszaru funkcjonalnego**, gdzie realizacja konkretnego przedsięwzięcia na terenie danej gminy oddziałuje pośrednio na inne jednostki obszaru funkcjonalnego.

Program działań ZIT w szczególności powinien:

- **Zawierać podstawę prawną *Programu działań ZIT***
Podstawą prawną będzie decyzja organu wykonawczego Związku ZIT w sprawie przyjęcia Programu działań ZIT, co będzie stanowić deklarację JST wchodzących w jego skład do jego realizacji.
- **Być spójny z krajowymi i unijnymi dokumentami strategicznymi i planistycznymi**
Program powinien wskazywać na spójność z istniejącymi i przygotowywanymi strategiami oraz planami rozwojowymi (w jakim stopniu uwzględnia istniejące strategie lub plany). Dotyczy to np. strategii rozwoju województwa, strategii rozwoju miasta wojewódzkiego, lokalnych planów rewitalizacji, planów zagospodarowania przestrzennego itp.
- **Wskazywać obszar wsparcia *Programu działań ZIT***

⁷ Niezależnie od przyjętej formuły prawnej partnerstwa zwany on będzie dalej jako Związek ZIT – patrz rozdział 2.5.3.

Program powinien zawierać zdefiniowane obszary, na których udzielane będzie wsparcie. Wsparcie powinno dotyczyć obszarów wchodzących w skład miejskich obszarów funkcjonalnych, wyznaczonych przez samorząd województwa, z uwzględnieniem metodologii MRR.

- **Zawierać diagnozę obszaru wsparcia**

Diagnoza powinna wskazywać na potencjały i bariery rozwojowe danego obszaru oraz zasadność prowadzonej interwencji. Uzupełnieniem diagnozy może być analiza SWOT stanowiąca podsumowanie diagnozy obszaru wsparcia.

- **Wskazywać wymiar terytorialny wsparcia**

Dla wspomagania osiągnięcia celów określonych w programie należy wskazać koncentrację działań w wymiarze przestrzennym. Przekładać się to będzie na wyznaczenie i wskazanie w programie obszarów wsparcia (np. obszary powojenne, przemysłowe, obszary wymagające rewitalizacji, obszary wymagające zwiększenia dostępności transportowej, obszary pod inwestycje dotyczące mieszkalnictwa itp.). Do wyznaczonych obszarów wsparcia powinny zostać przyporządkowane dostosowane do specyfiki obszaru, cele i działania rozwojowe. Przykładowo do wyznaczonych geograficznie obszarów pod inwestycje dotyczące mieszkalnictwa przyporządkowane mogłyby być działania związane ze zwiększeniem dostępności transportowej, czy też zwiększeniem dostępu do podstawowych usług publicznych.

- **Wskazywać cele rozwojowe do realizacji w ramach ZIT**

Cele programu powinny bezpośrednio wynikać z diagnozy i wskazywać jednoznacznie działania służące przeciwdziałaniu zdiagnozowanym negatywnym zjawiskom, bądź służącym wydobywaniu i kreowaniu potencjałów regionalnych. Dodatkowo cele powinny być przyporządkowane i dostosowane do wyznaczonych geograficznie obszarów interwencji. Cele muszą być opisane skwantyfikowanymi wskaźnikami produktu i rezultatu z określonymi wartościami docelowymi. Cele programu powinny korespondować z celami i priorytetami inwestycyjnymi zawartymi w pakiecie legislacyjnym dla funduszy WRS na lata 2014-2020.

- **Określać listę przedsięwzięć do realizacji w ramach ZIT**

W ramach *Programu działań ZIT* Związek ZIT wskazuje listę przedsięwzięć do realizacji w ramach ZIT. Lista składa się z listy projektów wybieranych w trybie indywidualnym, konkursowym i systemowym/parasolowym⁸. Możliwe jest tworzenie listy podstawowej i rezerwowej. Lista podstawowa powinna zawierać projekty na kwotę równą dostępnej alokacji. Lista rezerwowa powinna zawierać projekty, które powinny zastępować projekty podstawowe w sytuacji problemów z realizacją projektu podstawowego i usunięciem go z listy. Tylko projekt znajdujący się na liście rezerwowej może zastąpić projekt podstawowy. Projekty indywidualne i systemowe znajdujące się na liście są wyłączone z możliwości ubiegania się o dofinansowanie w ramach trybu poza ZIT w RPO oraz w ramach programów krajowych. Lista przedsięwzięć może również zawierać projekty zakładające realizację powiązanych ze sobą mniejszych projektów (np. kompleksowe działanie ponadgminne realizowane przez różnych beneficjentów).

Lista projektów powinna zawierać oprócz podstawowych informacji dotyczących m.in. charakterystyki projektu, beneficjentów (bądź ich typów w przypadku projektów systemowych), wartości projektu, terminu realizacji itp. także **informacje dotyczące powiązania z innymi projektami** tzn. wskazywać również konkretne projekty, z którymi dany projekt jest komplementarny. Działania na rzecz komplementarności projektów powinny dotyczyć zarówno projektów, które są przewidziane do realizacji w ramach ZIT (np. w ramach osi/działań finansowanych z różnych funduszy EFRR/EFS), jak również projektów przewidzianych do realizacji w ramach RPO i SPO (np. w ramach list projektów indywidualnych). Wskazane jest również wykazanie projektów nie finansowanych ze środków UE, a istotnych z punktu widzenia celów *Programu działań ZIT*. W taki sposób opracowana lista projektów, będąca częścią

⁸ Projekty systemowe/parasolowe umożliwiają realizację wielu projektów mniejszej skali, rozliczanych w ramach 1 projektu, którego beneficjentem jest np. JST, w tym przypadku urząd miasta wojewódzkiego.

Programu działań ZIT będzie mogła stanowić element ustalania wspólnych priorytetów inwestycyjnych dla rządu, samorządu regionalnego i lokalnego (Związków ZIT) w ramach kontraktu terytorialnego.

Z uwagi na specyfikę ZIT (koordynację, partnerstwo, zintegrowane podejście itp.) w ramach tego instrumentu w realizację przedsięwzięć powinni być również zaangażowani partnerzy społeczni i gospodarczy. Rekomenduje się realizację zadań w formule partnerstwa, bądź też przekazanie odpowiednich środków (projekty systemowe/parasolowe) na realizację samodzielnych przedsięwzięć przez podmioty zewnętrzne, np. organizacje pozarządowe, spółdzielnie, wspólnoty itp.

- **Zawierać raport z przygotowania Programu działań ZIT**

Jednym z głównych celów ZIT jest realizacja zintegrowanych projektów na obszarze funkcjonalnym miasta co wymusza partycypacyjne podejście (nie można tego utożsamiać z tradycyjnym podejściem konsultacyjnym) ustalanie wspólnych projektów inwestycyjnych realizujących zintegrowaną strategię. Dlatego niezwykle istotne jest jak najszersze zaangażowanie w przygotowanie oraz realizację *Programu działań ZIT*, jak również fakultatywnej *strategii rozwoju obszaru funkcjonalnego miasta* lokalnych aktorów, instytucji pozarządowych zajmujących się zagadnieniami realizowanymi przez ZIT, wspólnot mieszkaniowych, środowiska akademickiego itp. Powinno być to udokumentowane sprawozdaniem z przebiegu prac i zaangażowania partnerów z obszaru funkcjonalnego w postaci załącznika *Programu działań ZIT*. Sprawozdanie powinno zawierać opis procesu, podmioty zaangażowane oraz opis najważniejszych uwag i sposób ich uwzględnienia.

- **Pokazywać odniesienie do instrumentów finansowych**

Program działań ZIT powinien zawierać odniesienie do instrumentów finansowych – pokazywać typy projektów, które mogłyby być finansowane za pomocą instrumentów finansowych w formule ZIT lub innej .

- **Gdy zachodzi konieczność, zawierać Strategiczną Ocena Oddziaływania na Środowisko**

Projekt *Programu działań ZIT* jest dokumentem, dla którego **należy rozstrzygnąć, czy powinna zostać przeprowadzona dla niego** strategiczna ocena oddziaływania na środowisko. Jeżeli Regionalna Dyrekcja ds. Ochrony Środowiska orzeknie, że tak, wtedy każdy projekt *Programu działań ZIT* złożony do IZ RPO i MRR powinien być poprzedzony taką oceną.

- **Zawierać plan finansowy**

Plan finansowy powinien wskazywać źródła finansowania *Programu działań ZIT* w szczególności informacje dotyczące współfinansowania pochodzącego od podmiotów wchodzących w skład ZIT (np. budżet JST, pożyczki, środki prywatne, inne).

- **Opisywać system wdrażania**

System wdrażania powinien wskazywać główne instytucje i podmioty uczestniczące we wdrażaniu ZIT i opracowywaniu *Programu działań ZIT*. Dotyczy to także opisu zasad i system wyboru projektów wraz z opisem systemu partycypacji w tym procesie podmiotów lokalnych.

Na przygotowanie ZIT w obszarach funkcjonalnych miast wojewódzkich (w szczególności *Programu działań ZIT*) przewiduje się wsparcie z POPT w postaci dotacji, a dla ewentualnych ZIT w innych obszarach funkcjonalnych miast zakłada się możliwość zorganizowania konkursu grantowego.

Zakłada się, że proces przygotowywania *Programów działań dla ZIT* zakończy się przed przekazaniem RPO do KE, co pozwoli na wspólne zaprogramowanie wsparcia dla miejskich obszarów funkcjonalnych w ramach dokumentów programowych i operacyjnych.

2.4.2 Zawiązanie zinstytucjonalizowanej formy partnerstwa

Udokumentowana chęć JST do współpracy na rzecz realizacji działań w ramach ZIT, mających znaczenie dla całego obszaru funkcjonalnego. Chęć do współpracy powinna zostać **wyrażona** zawiązaniem zinstytucjonalizowanej formy partnerstwa zwanej dalej **Związkiem ZIT**. Ze względu na charakter ZIT wyrażenie woli współpracy pociąga za sobą także konieczność określenia wspólnych mechanizmów wdrożeniowych – mechanizmów koordynacji, obsługi zadań (sekretariat), sposobu współfinansowania projektów i przedsięwzięć itp.

Więcej informacji w rozdziale [rozdział 2.5.3. Tworzenie partnerstwa](#)

2.4.3 Zdolność instytucjonalna

Posiadanie odpowiedniej zdolności instytucjonalnej do zarządzania częścią programu operacyjnego oraz zapewnienie współfinansowania realizowanych projektów. W zależności od stopnia delegacji zadań (tych o charakterze IP czy IP II) na poziom ZIT konieczne będzie spełnienie przez *Związek ZIT* konkretnych warunków związanych z systemem realizacji polityki spójności, w tym przy większym zakresie delegacji – przejściem procesu desygnacji, audytu zgodności i następujących potem kontroli systemowych.

Spełnienie powyższych warunków będzie ostatecznie potwierdzone podpisaniem porozumienia pomiędzy IZ RPO, a Związkiem ZIT.

2.4.4 Strategia rozwoju obszaru funkcjonalnego miasta

Pożądanym i zalecanym dokumentem strategicznym, stanowiącym odniesienie dla działań, które będą realizowane w ramach ZIT jest **strategia rozwoju obszaru funkcjonalnego miasta**, która przewidziana jest w *KPZK 2030*. Zgodnie z *KPZK 2030* strategia ta powinna zawierać systemowe rozwiązania dotyczące następujących kluczowych zagadnień: zintegrowanego systemu transportu publicznego, energooszczędnych struktur przestrzennych (zwarte miasto, efektywne systemy sieci infrastruktury technicznej i gospodarki komunalnej), rewitalizacji zdegradowanej tkanki miejskiej na całym obszarze metropolitalnym, spójnego systemu inwestycyjnego, szczególnie w zakresie infrastruktury drogowej i komunalnej, zintegrowanego i spójnego zarządzania zasobami przyrodniczymi, wodnymi (w tym wodami opadowymi), uspołnieniu z planami zagospodarowania przestrzennego na styku jednostek administracyjnych, współpracy z innymi obszarami metropolitalnymi oraz prowadzenia systemu monitoringu danych przestrzennych połączonego z systemem monitoringu rozwoju regionalnego, tworzenia baz danych przestrzennych i środowiskowych, zarządzania zasobami kulturowymi połączonego z inwentaryzacją zasobów dziedzictwa kulturowego.

Strategia rozwoju obszaru funkcjonalnego miasta może być ponadto dokumentem umożliwiającym priorytetyzację i wybór działań oraz szczegółowych przedsięwzięć do objęcia w ramach ZIT oraz tych, które będą realizowane w innym trybie w ramach programów regionalnych i krajowych finansowanych z różnych funduszy np. EFRR, EFS oraz Funduszu Spójności.

Istnieje możliwość sfinansowania przygotowania strategii rozwoju obszaru funkcjonalnego miasta z PO PT w ramach obecnego okresu programowania np. w ramach konkursu grantowego.

2.5 System realizacji ZIT

2.5.1 Architektura ZIT w ramach programu operacyjnego

Regulacje UE, przewidują że ZIT powinien być realizowany **z więcej niż 1 osi priorytetowej, 1 lub więcej programów operacyjnych**. Osie priorytetowe **mogą obejmować** swym zakresem **różne cele tematyczne**, przy czym ich finansowanie nie **może przekraczać 20% alokacji UE** przeznaczonej na realizację danego RPO.

Realizację ZIT przewiduje się wyłącznie w ramach RPO. Zakłada się, że ZIT finansowany będzie z dwóch funduszy tj. EFRR oraz EFS. Jednocześnie zapewniona zostanie **ściśła koordynacja działań realizowanych w ramach ZIT z komplementarnymi działaniami realizowanymi w ramach krajowych i regionalnych programów operacyjnych** nie objętymi ZIT, a wpisującymi się w *Program działań ZIT* (m.in. poprzez realizację kontraktu terytorialnego). Dodatkowo ZIT powinien **służyć różnym funduszom w ramach WRS np. Funduszem Spójności oraz EFRR i EFS, EFFROW** zarządzanych na poziomie krajowym.

Koordynacja będzie zapewniona przez utworzenie **Podkomitetu ZIT w ramach Komitetu Koordynacyjnego ds. Umowy Partnerstwa**.

Dodatkowo ZIT powinien **służyć integrowaniu środków WRS ze środkami krajowymi** (np. FP, fundusz drogowy, środki z opłat klimatycznych).

Realizacja ZIT w ramach Regionalnych Programów Operacyjnych odbywać się będzie poprzez wyodrębnienie osobnych osi priorytetowych bądź też dedykowanych działań/poddziałań. Poniżej znajdują możliwe opcje realizacji ZIT w ramach RPO.

ZIT w ramach RPO może być realizowany w ramach:

OPCJA A

- **W postaci specjalnych osi priorytetowych przeznaczonych na realizację ZIT.** Każdy RPO zawiera wtedy co najmniej 2 osie priorytetowe dla ZIT, jedną dot. działań finansowanych z EFRR, drugą dot. działań finansowanych z EFS.

OPCJA B

- **W postaci działań/poddziałań dedykowanych ZIT w ramach „zwykłych” osi priorytetowych.** Działania/poddziałania dedykowane realizacji ZIT znajdują się zarówno w osiach priorytetowych dot. działań finansowanych z EFRR jak i z EFS.

Przykładowy układ osi priorytetowych RPO w przypadku opcji A wygląda następująco:

Osie priorytetowe	Cel tematyczny	Działania	Poddziałania
Oś priorytetowa 1	CT 1	Działanie 1 (PI 1.A)	Podziałanie 1
			Podziałanie 2
		Działanie 2(PI 1.B)	Bez poddziałań
Oś priorytetowa 2	CT 2	Działanie 3 (PI 1.C)	Bez poddziałań
		Działanie 1 (PI 2.A)	Bez poddziałań
		Działanie 2 (PI 2.B)	Podziałanie 1
Oś priorytetowa 3	CT 3		Podziałanie 2
		Działanie 1 (PI 3.A)	Podziałanie 1
		Działanie 2 (PI 3.B)	Bez poddziałań
Oś priorytetowa 4 dla ZIT (EFRR) (wielotematyczna)	CT 2	Działanie 1	
	CT 4	Działanie 2	
	CT 6	Działanie 3	
Oś priorytetowa 5 dla ZIT (EFS) (wielotematyczna)	CT 8	Działanie 1	
	CT 9	Działanie 2	
	CT 10	Działanie 3	

Przykładowy układ osi priorytetowych RPO w przypadku opcji B wygląda następująco:

Osie priorytetowe	Cel tematyczny	Działania	Poddziałania
Oś priorytetowa 1 (EFRR)	CT 2	Działanie 1 (PI 2.A)	Bez poddziałań
		Działanie 2 (PI 2.C)	Podziałanie 1 Tradycyjne

			Poddziałanie 2 ZIT
Oś priorytetowa 2 (ERDF)	CT 6	Działanie 1 (PI 6.A)	Bez poddziałań (tradycyjne)
		Działanie 2 (PI 6.D)	Podziałanie 1 Tradycyjne Poddziałanie 2 ZIT
		Działanie 3 (całe dla ZIT) (PI 6.E)	Bez poddziałań (całe ZIT)
Oś priorytetowa 3 (EFS)	CT 8	Działanie 1 (PI 8.A)	Bez poddziałań
		Działanie 2 (PI 8.E)	Podziałanie 1 Tradycyjne Poddziałanie 2 ZIT

Opisane wyżej **opcje** realizacji ZIT posiadają swoje **wady i zalety**. Wyodrębnienie **osobnych osi** priorytetowych pozwala na **lepsze zarządzanie programem** (łatwiejszy monitoring, jasny podział odpowiedzialności). Z drugiej strony z uwagi na ograniczenia dotyczące tworzenia wielotematycznych osi priorytetowych i idącą za tym konieczność tworzenia wielu osi priorytetowych w ramach danego programu tworzenie dodatkowych osi dedykowanych ZIT może spowodować, że program będzie zawierał **zbyt dużo priorytetów**. Dodatkowo w sytuacji tworzenia wielotematycznych osi priorytetowych, ich wartość nie może przekroczyć 20% alokacji programu, przy czym wydaje się, że biorąc pod uwagę skalę środków przeznaczonych na realizację ZIT to ograniczenie nie powinno stanowić problemu. Przy programowaniu ZIT w ramach RPO należy jednak wziąć pod uwagę zapisy rozporządzeń UE dotyczących inżynierii finansowej, która może być elementem ZIT. Jeżeli oś priorytetowa jest poświęcona w całości inżynierii finansowej poziom dofinansowania UE może zostać zwiększony o 10 pp.

2.5.2 Delegacja zadań

Rozporządzenia UE przewidują również **konieczność** zapewnienia przynajmniej **udziału władz reprezentujących obszary miejskie w wyborze operacji** w przypadku realizacji zintegrowanych działań na rzecz zrównoważonego rozwoju miejskiego O szczegółowych ustaleniach **w tej sprawie decydują instytucje zarządzające w konsultacji z władzami reprezentującymi obszary miejskie**. Zgodnie ze stanowiskiem KE, minimalne zadania jakie powinny być delegowane na poziom obszarów miejskich to wybór projektów.

Przewiduje się 3 warianty powierzenia zarządzania ZIT na poziom lokalny, przy czym minimalny zakres delegacji, jaki musi zostać przekazany na poziom lokalny to wybór projektów do realizacji.

Warianty wdrażania ZIT:

OPCJA A

- **minimalne powierzenie zarządzania ZIT władzom reprezentującym obszary miejskie:** jednostki samorządu terytorialnego zawiązują zinstytucjonalizowaną formę partnerstwa JST np. porozumienie, stowarzyszenie (w którą włączeni są ewentualnie inni partnerzy), która przygotowuje *Program działań ZIT*, bierze udział w procesie przygotowania i akceptacji kryteriów wyboru projektów dla ZIT poprzez udział w Komitecie Monitorującym, dokonuje preselekcji wniosków, opracowuje listę rankingową projektów, uzgadnia wstępną listę projektów i przekazuje do IZ. (Instytucja Zarządzająca odpowiada za ogłoszenie naboru, ocenę formalną, negocjowanie i podpisanie umowy z beneficjentem, rozliczanie projektów).

OPCJA B

- **częściowe powierzenie zarządzania ZIT władzom reprezentującym obszary miejskie:** jednostki samorządu terytorialnego zawiązują zinstytucjonalizowaną formę partnerstwa JST (w którą włączeni są ewentualnie inni partnerzy), która przygotowuje *Program działań ZIT*, opracowuje kryteria wyboru projektów, dokonuje oceny formalnej i merytorycznej wniosków, przygotowuje listę rankingową projektów, wybiera projekty itp. (ogłoszenie naboru, negocjowanie i podpisanie umowy z beneficjentem, rozliczanie projektów).

OPCJA C

- **pełne powierzenie zarządzania ZIT władzom reprezentującym obszary miejskie:** JST zawiązują np. związek komunalny, który przygotowuje program działań ZIT, opracowuje kryteria wyboru projektów, ogłasza nabór projektów, ocenia wnioski pod względem formalnym i merytorycznym, przygotowuje listę rankingową projektów, wybiera projekty, negocjuje i podpisuje umowę z beneficjentem, rozlicza projekty itp. (odbywa się to na zasadzie grantu globalnego).

2.5.3 Tworzenie partnerstwa

W przypadku działań bądź priorytetów realizowanych w ramach ZIT zakłada się **powołanie jednostek uczestniczących** w ich **zarządzaniu**. Związki te będą pełniły funkcję wspólnej **reprezentacji obszarów funkcjonalnych miast** wobec władz krajowych i regionalnych, a także zostaną powołane w celu uzgadniania i rozstrzygania spraw rozwojowych oraz administrowania wspólną infrastrukturą. W przypadku województw z dwoma miastami wojewódzkimi (Zielona Góra i Gorzów Wielkopolski; Bydgoszcz i Toruń) powoływane będą partnerstwa po jednym na parę stolic.

Zakłada się, że ciałem wykonawczym *Związku ZIT* jest *Zarząd Związku ZIT*, którego **przewodniczącym jest prezydent miasta wojewódzkiego**, realizującego konkretny ZIT, który również **zapewnia obsługę administracyjną Związku**. W przypadku województw z dwoma miastami wojewódzkimi (Zielona Góra i Gorzów Wielkopolski; Bydgoszcz i Toruń) przewodnictwo będzie pełnione rotacyjnie.

Zadania jakie będzie pełnił *Związek ZIT*, jak też jego **forma prawna uzależnione będą od stopnia powierzenia zadań w zarządzaniu RPO** (pełne, częściowe, minimalne – wybór projektów). W przypadku powierzenia **pełnej delegacji** zadań instytucja reprezentująca ZIT powinna mieć silne umocowanie prawne. W przypadku natomiast **minimalnej delegacji** zadań sprowadzającej się do wpływu na wybór projektów do dofinansowania forma instytucjonalna może dotyczyć różnych form partnerstwa dopuszczonych prawem o **mniej sformalizowanej formule** takich jak np.: **stowarzyszenie, porozumienie administracyjne lub inne rozwiązania**⁹.

Wybór formy organizacyjno-prawnej ZIT powinien być dokonany w taki sposób, aby forma prawna odpowiadała rekomendowanemu zakresowi przekazywanych zadań i nie budziła wątpliwości w kontekście ewentualnych audytów i akredytacji.

Biorąc pod uwagę dopuszczone prawem formy partnerstw można wyciągnąć następujące wnioski:

- Związek międzygminny lub powiatowy może znaleźć zastosowanie jako struktura zarządzająca ZIT, jednakże należy wziąć pod uwagę ograniczenia związane z brakiem możliwości udziału w związku jednostek różnego szczebla;
- Stowarzyszenie jednostek samorządu terytorialnego może być właściwym rozwiązaniem dla ZIT, przy przekazywaniu zadań wykraczających poza udział w wyborze projektów;
- Porozumienie międzygminne może być właściwym rozwiązaniem dla ZIT w sytuacji gdy zakres zadań nie wykraczającym poza udział w wyborze projektów;

⁹ Np. Metropolitalne (miejskie) komisje wspólne, proponowane przez Unię Metropolii Polskich.

- Spółka założona wspólnie przez jednostki samorządu terytorialnego, choć jej funkcjonowanie może być kosztowne, stanowi także jedną z opcji dla ZIT.

W skład Związku ZIT mogą wejść samorządy gminne, powiaty, jak i samorząd wojewódzki - w zależności od zakresu jego działania. **Koszty operacyjne funkcjonowania ZIT (w przypadku funkcjonalnych obszarów miast wojewódzkich) mogą być współfinansowane ze środków PO PT).**

Poniżej zaprezentowany został podstawowy katalog zadań *Związku ZIT* w przypadku gdy powierzone zostanie jedynie wybór projektów do realizacji.

Związki ZIT w szczególności odpowiedzialne będą za¹⁰:

- Przygotowanie *Programu działań dla ZIT*, w oparciu o istniejące dokumenty strategiczne i planistyczne, który musi zawierać szczegóły zamierzeń obejmujące te obszary tematyczne i zagadnienia, które będą objęte ZIT.
- Przedkładanie *Programu działań dla ZIT* do zatwierdzenia *Zarządowi Związku ZIT*, *Ministrowi Rozwoju Regionalnego* i *IZ RPO*.
- Udział w programowaniu RPO (w zakresie ZIT) i przygotowaniu/aktualizacji kryteriów wyboru projektów osi priorytetowych/działań realizujących ZIT.
- Prowadzenie oceny merytorycznej projektów, w tym opracowanie listy rankingowej projektów, uzgadnianie jej z *IZ RPO*.
- Przekazywanie do *IZ/IP* listy rankingowej kwalifikujących się projektów.
- Przygotowanie rocznego raportu monitoringowego nt. wdrażania *Programu działań dla ZIT*, a następnie przekazywanie tego dokumentu do oceny i zatwierdzenia *Podkomitetowi Monitorującemu ZIT/Komitetowi Monitorującemu RPO*.
- Udział w pracach/posiedzeniach *Komitetu Monitorującego RPO* (ew. powołanym w tym celu *Podkomitecie Monitorującym ZIT*).

2.5.4 Wsparcie instytucjonalne jednostek zaangażowanych we wdrażanie ZIT

W przypadku **miast wojewódzkich koszty operacyjne funkcjonowania ZIT** mogą być **współfinansowane** ze środków **krajowego programu operacyjnego pomocy technicznej**. Zadaniem POPT może być wsparcie realizacji ZIT poprzez finansowanie działań instytucji odpowiedzialnych za ich wdrażanie (*Związki ZIT, Panele Ekspertów ZIT*, itp.).

Wsparcie z POPT może rozpocząć się jeszcze w obecnym okresie programowania w zakresie przygotowania *Programu działań ZIT*. W tym celu *Związki ZIT* mogą otrzymać wsparcie finansowe z POPT na sfinansowanie działań, których celem będzie przygotowanie ww. dokumentów. Z POPT mogą być również finansowane działania służące wzmocnieniu współpracy pomiędzy JST i poprawie ładu przestrzennego, np. opracowanie wspólnego studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego obszaru funkcjonalnego miasta.

Na etapie realizacji ZIT wsparcie mogą otrzymać **instytucje** odpowiedzialne za **wdrażanie ZIT**. Instytucje te traktowane będą, jak inne instytucje w systemie realizacji instrumentów strukturalnych (np. instytucje wdrażające). Oznacza to, że z pomocy technicznej finansowany będzie podobny katalog kosztów, jak w przypadku innych instytucji (np. koszty wdrażania, kontroli, audytu, oceny, informacji i promocji etc.).

W przypadku miast regionalnych i subregionalnych koszty operacyjne funkcjonowania ZIT powinny być finansowane ze środków pomocy technicznej RPO.

¹⁰Zakres zadań Związku ZIT będzie uzależniony od ostatecznej decyzji odnośnie zakresu zadań powierzonych do realizacji przez IZ.

2.6 Ramy finansowe

2.6.1 Finansowanie ZIT dla obszarów funkcjonalnych miast wojewódzkich

Na wsparcie ZIT na terenie obszarów funkcjonalnych miast wojewódzkich¹¹ przeznaczona będzie **połowa tzw. rezerwy programowej (będzie ona stanowiła 10% funduszy strukturalnych dla Polski po odjęciu rezerwy wykonania)** ustanowionej na poziomie UP. Wsparcie w ramach ZIT skoncentrowane będzie na kierunkach interwencji finansowanych za pośrednictwem **EFRR oraz EFS**. Są to działania, które zgodnie z zasadą subsydiarności będą **realizowane na poziomie regionalnym**. Z tego powodu zaprogramowanie tych działań jest przewidziane wyłącznie **w ramach Regionalnych Programów Operacyjnych**. Wydzielenie środków na realizację ZIT w ramach rezerwy programowej oznacza, że środki na ten cel zostają przypisane jako dodatkowa alokacja RPO, pod warunkiem wypełnienia warunków dotyczących zorganizowania sprawnego i efektywnego systemu realizacji ZIT w poszczególnych obszarach funkcjonalnych miast wojewódzkich (patrz [rozdział 2.4 Warunki realizacji ZIT](#)). W związku z powyższym, **tylko te województwa**, które wykażą **przygotowanie do ZIT** otrzymają dodatkową alokację na RPO pochodzącą z rezerwy programowej, która zostanie rozdysponowana na końcowym etapie programowania UP i programów operacyjnych. W przypadku, gdy któreś z województw nie spełni ww. warunków środki rezerwy przeznaczone na ZIT zostaną rozdysponowane na RPO województw, które te warunki spełniły. Propozycje zasad podziału środków na realizację ZIT w 18 obszarach funkcjonalnych miastach wojewódzkich znajdują się poniżej.

Środki przewidziane na realizację ZIT w obszarach funkcjonalnych miastach wojewódzkich zostaną podzielone na podstawie liczby ludności zamieszkującej te obszary (Funkcjonalne Obszary Miejskie stolic województw - FOM), wyliczone na podstawie kryteriów delimitacji FOM przygotowanych przez MRR.

Przy zastosowaniu podziału środków proporcjonalnego do liczby ludności zamieszkujących FOM kwoty przeznaczone na ZIT w poszczególnych województwach charakteryzują się bardzo dużą rozpiętością. Dla województwa śląskiego przypada zgodnie z tą metodologią prawie 22% alokacji na ZIT, a z drugiej strony środki dla wielu województw są bardzo rozdrobione przez co mogą nie gwarantować uzyskania planowanych do osiągnięcia w ramach ZIT efektów. Wobec tego proponuje się aby na potrzeby podziału środków na realizację ZIT w obszarach funkcjonalnych miast wojewódzkich pomiędzy województwa, uwzględnić liczbę ludności zamieszkującą FOM oraz dodatkowo zastosować podział województw na kilka kategorii. Przykładowy podział województw na kategorie mógłby wyglądać następująco:

- Pierwszą grupę stanowią województwa, w których znajdują się ośrodki wojewódzkie, nie spełniające kryteriów ośrodka metropolitalnego (województwa: warmińsko-mazurskie, opolskie, świętokrzyskie, lubuskie, podkarpackie, podlaskie);
- Drugą grupę stanowią województwa, na których terenie znajdują się ośrodki metropolitalne wyznaczone w KPZK 2030, których obszary funkcjonalne zamieszkuje mniej niż 800 tys. osób (województwa: lubelskie, zachodniopomorskie oraz kujawsko-pomorskie);
- Trzecią grupę stanowią województwa, na których terenie znajdują się ośrodki metropolitalne wyznaczone w KPZK 2030, których obszary funkcjonalne zamieszkuje więcej niż 800 tys. osób (województwa: dolnośląskie, wielkopolskie, łódzkie, pomorskie, małopolskie);
- Czwartą grupę stanowi województwo śląskie, które charakteryzuje się największym stopniem urbanizacji w kraju;

¹¹ W przypadku województw z dwoma miastami wojewódzkimi (Zielona Góra i Gorzów Wielkopolski; Bydgoszcz i Toruń) będzie realizowany jeden ZIT dla obu miast i gmin wchodzących w skład ich obszarów funkcjonalnych.

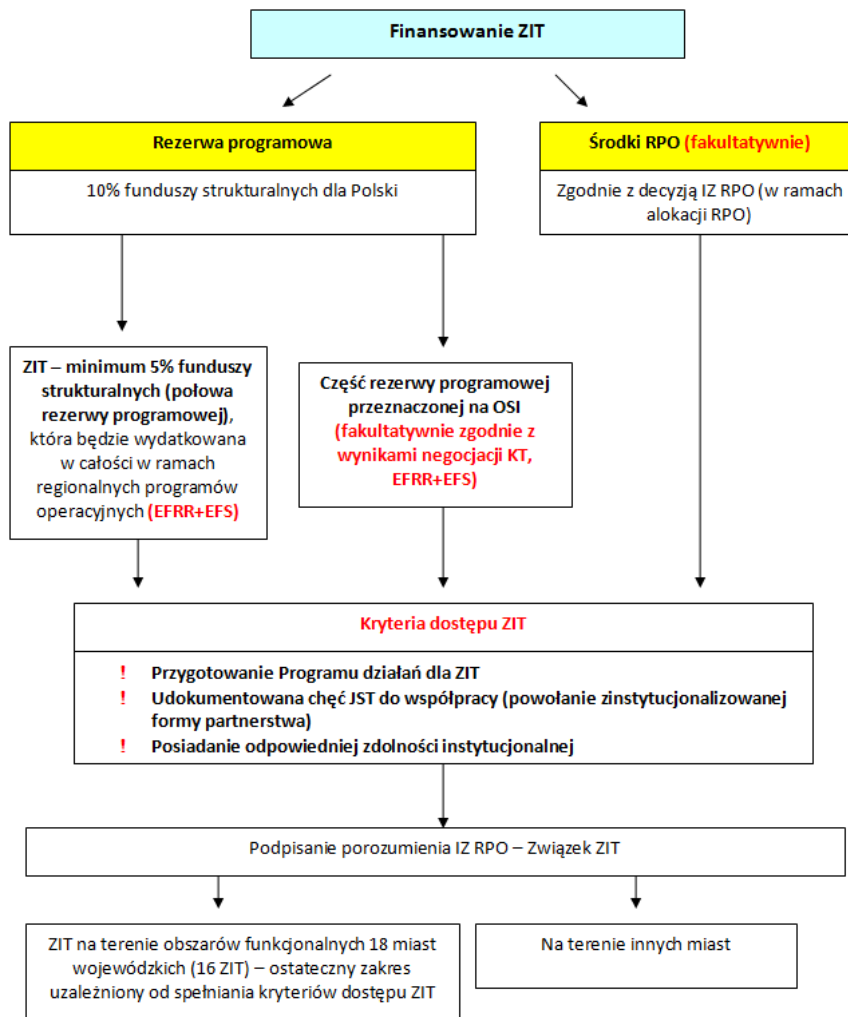
- Osobną kategorię stanowi województwo mazowieckie.

2.6.2 Finansowanie ZIT dla miast regionalnych i subregionalnych

Realizacja ZIT w pozostałych miastach będzie wynikała z decyzji właściwej IZ RPO, która jest odpowiedzialna za zaprogramowanie RPO. W tym wypadku ZIT będą finansowane z podstawowej alokacji RPO i w sposób odpowiadający na potrzeby i specyfikę danego województwa.

Dodatkowo, jak wspomniano wyżej, połowa środków rezerwy programowej zostanie przeznaczona na wsparcie ZIT w ośrodkach wojewódzkich natomiast druga połowa na wsparcie tzw. **Obszarów Strategicznej Interwencji**. Są to obszary, gdzie następować będzie koncentracja działań funduszy WRS w wymiarze przestrzennym. Przewidziana jest interwencja w pięciu wyodrębnionych OSI tj. na obszarach Polski Wschodniej, **miast wojewódzkich i ich obszarów funkcjonalnych, miast i dzielnic wymagających rewitalizacji**, obszarów wiejskich o najniższym dostępie do usług publicznych, obszarów przygranicznych oraz innych obszarów interwencji. Przekładać się to będzie na wypuklenie w programach operacyjnych wsparcia wyszczególnionych wyżej pięciu obszarów. **Zależnie od negocjacji kontraktu terytorialnego oraz zapisów programu operacyjnego możliwe jest wykorzystanie części rezerwy programowej przeznaczonej na OSI na realizację ZIT w obszarach funkcjonalnych miast regionalnych i subregionalnych.**

Schemat3. Warunki realizacji i finansowanie

2.7 Harmonogram dalszych prac

L.p.	Zadanie	Termin realizacji	Instytucja odpowiedzialna
1.	Przygotowanie projektu <i>Zasad uwzględniania wymiaru miejskiego polityki spójności UE, w tym realizacji Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych (dalej: Zasad realizacji ZIT)</i>	Styczeń 2013 r.	MRR
2.	Konsultacje <i>Zasad realizacji ZIT</i>	Styczeń 2013 r.	MRR
3.	Zatwierdzenie <i>Zasad realizacji ZIT</i> przez kierownictwo MRR	Styczeń 2013 r.	MRR
5.	Organizacja spotkań konsultacyjno-informacyjnych z reprezentacjami FOM i regionami dot. przygotowania się do realizacji ZIT	Luty 2013 r.	MRR/IZ RPO
6.	Prace nad zawiązaniem Związków ZIT oraz rozpoczęcie prac nad <i>Programami działań ZIT</i>	Luty - Lipiec 2013 r.	Związki ZIT
8.	Rozpoczęcie procedury uruchomienia dotacji finansowanej w ramach POPT na przygotowanie działań w ramach ZIT	Marzec – Kwiecień 2013 r.	MRR
9.	Konsultacje <i>Programów działań ZIT</i> z IZ RPO, MRR oraz partnerami społeczno-gospodarczymi	Lipiec - Sierpień 2013 r.	Związek ZIT
10.	Przekazanie <i>Programów działań ZIT</i> do akceptacji IZ RPO oraz MRR	Wrzesień 2013 r.	Związek ZIT
11.	Akceptacja <i>Programów działań ZIT</i> przez IZ RPO oraz MRR oraz podpisanie porozumienia pomiędzy Związkiem ZIT a IZ RPO	Wrzesień – grudzień 2013 r.	Związek ZIT/IZ RPO / MRR
12.	Gotowość do realizacji ZIT w ramach RPO	Styczeń 2014 r.	Związek ZIT